

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları¹

Adaptation of the Cyberbullying and Cyber Victimization Scales into Turkish: Validity and Reliability Studies

Mehmet ŞİMŞEK , Dr., MEB, mehmet.smsk92@gmail.com

Cem Ali GİZİR , Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, cagizir@mersin.edu.tr

Geliş tarihi- Received: 30 Aralık 2024
Kabul tarihi- Accepted: 16 Nisan 2025
Yayın tarihi- Published: 28 Nisan 2025

¹Bu çalışma, Prof. Dr. Cem Ali GİZİR tarafından yönetilen ve Mehmet ŞİMŞEK (2023) tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinde Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri, Öfke Ruminasyonu, İntikam ve Bencillik ile Siber Zorbalık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Öz. Bu araştırmanın amacı Türkçe uyarlaması gerçekleştirilen Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ölçeklerinin yapı geçerlikleri ve güvenirliklerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle ölçeklerin Türkçeye çeviri süreci tamamlanmış, daha sonra geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 375'i (%65) kadın ve 204'ü (%35) erkek olmak üzere toplam 579 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Doğrulamalı faktör analizi sonuçlarına göre, Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe formunun toplam 17 madde ve 3 boyuttan oluştuğu, Siber Mağduriyet Ölçeği Türkçe formunun ise toplam 23 madde ve 4 boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Ölçeklerin güvenirlik düzeylerini belirlemek için iç tutarlılık katsayıları ve test tekrar test güvenirlik puanları incelenmiştir. Buna göre Siber Zorbalık Ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanı için Cronbach alfa değerlerinin .74 ile .90, test tekrar test puanlarının ise .76 ile .82 arasında olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Siber Mağduriyet Ölçeğinin alt boyutlar ve toplam puanı için Cronbach alfa değerlerinin .83 ile .95, test-tekrar test puanlarının ise .74 ile .82 arasında olduğu görülmüştür. Bulgular ışığında, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ölçeklerinin kavramsal ve istatistiksel açıdan yapı geçerliliklerinin bulunduğu ve yüksek güvenirlik düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siber zorbalık, Siber mağduriyet, Üniversite öğrencileri.

Abstract. The main aim of this study is to examine the construct validity and reliability of the Cyberbullying and Cyber Victimization scales adapted into Turkish. For this purpose, firstly, the translation procedure of the scales into Turkish was completed, and then validity and reliability analyses were conducted. The study group consisted of 579 university students, 375 (65%) female and 204 (35%) male. The results of confirmatory factor analysis indicated that the Turkish form of the Cyberbullying Scale consisted of 17 items and a 3-dimensional structure, and the Turkish version of the Cyber Victimization Scale consisted of 23 items and a 4-dimensional structure. Internal consistency coefficients and test-retest reliability scores were also analyzed to determine the reliability of the scales. Consequently, the Cronbach alpha coefficients for internal consistency of the Cyber Bullying Scale sub-factors and total score ranged from .74 to .90, and the test-retest scores were between .76 and .82. Similarly, Cronbach's alpha values for the sub-dimensions and total score of the Cyber Victimization Scale were found to be between .83 and .95, and test-retest scores were between .74 and .82. The findings indicated that the total scores and sub-factors of the Cyberbullying and Victimization Scales is conceptually and statistically valid and highly reliable.

Keywords: Cyberbullying, Cyber victimization, University students.

Extended Abstract

Introduction. The term "cyberbullying" is well-defined as the use of communication technologies with the intention of threatening, harassing, embarrassing, or socially excluding others (Mishna et al., 2010). The term "cyber victimization" is typically employed to describe the experience of individuals who have been subjected to hostile behaviors on digital platforms, including mobile phones and the Internet. These behaviors may take the form of written, verbal, or visual sexual attacks, as well as exclusionary actions (Nocentini et al., 2010). There is a considerable range in the prevalence of cyberbullying behavior among Turkish university students, with rates between 22% and 55% (Dilmaç, 2009). The prevalence of cyberbullying, as indicated by these rates, necessitates a comprehensive examination of this phenomenon among university students. It is well documented that cyberbullying behavior, which is prevalent among university students, has a detrimental impact on both the perpetrator and the victim (Hemphill et al., 2015; Kraft and Wang, 2010; Willard, 2007; Zhang and Zhao, 2020). It is therefore essential to design studies that will assist in the prevention of cyberbullying and provide support to victims. Thus, it is crucial to use a measurement tool that is capable of comprehensively assessing cyberbullying and cyber victimization, including a range of dimensions as verbal, written, visual, sexual and social exclusion. This study utilized the Cyberbullying Perpetration (CBP) Scale and Cyberbullying Victimization (CBV) Scale, both initially established by Lee et al. (2017), which were modified into Turkish, followed by validity and reliability assessments.

Method. In the study, validity and reliability analysis were conducted as part of the scale adaptation procedure. The study group consisted of 579 university students, including 375 females (65%) and 204 males (35%). The participants in the study were university students, with an age range of 18 to 30 years and an average age of 21.12. The data was collected by a personal information form, and the Cyberbullying Perpetration and Cyberbullying Victimization Scales. The data was obtained through the Turkish forms of both scales applied to undergraduate students enrolled at a state university during the 2021-2022 academic year. The construct validity of the Cyberbullying Perpetration and Cyberbullying Victimization Scales were examined using confirmatory factor analysis. Furthermore, as part of the study, the reliability of the scales was evaluated through the calculation of their internal consistency coefficients and test-retest reliability coefficients.

Results. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was used to assess the factor structure and construct validity of the Cyberbullying Perpetration Scale adapted into Turkish. As a result of CFA, three items (6, 12, and 19) in the original scale with low measurement values ($\lambda < .50$; $R^2 < .30$) were excluded from the analysis. The fit values of the Turkish version of the CBP Scale were determined as $\chi^2 (105) = 402.53$, $\chi^2/df = 3.83$, RMSEA = .07, SRMR = .05, CFI = .97, AGFI = .89, GFI = .92. These results revealed that the Turkish version of the scale has a structure consisting of 3 dimensions and 17 items. Accordingly, Cronbach's alpha values were determined to be .86 for the verbal/written bullying, .74 for the visual/sexual bullying, .81 for the social exclusion, and .90 for the total score of the scale. The test-retest reliability results also showed that the correlation values for the total score and sub-dimensions of the CBP Scale fall within the range of .76 to .82.

CFA was also used to assess the factor structure and construct validity of the Cyberbullying Victimization Scale adapted into Turkish. As a result of CFA, three items (5, 14, 20, and 24) in the original scale with low measurement values ($\lambda < .50$; $R^2 < .30$) were excluded from the analysis. The

result of the CFA also indicated that visual/sexual bullying sub-dimension was divided into two different dimensions as visual bullying and sexual bullying in the Turkish form of the CBV Scale. The fit values of the Turkish form of the CBV Scale were determined as $\chi^2 (216) = 788.61$, $\chi^2/df = 3.65$, RMSEA = .06, SRMR = .04, CFI = .98, AGFI = .89, GFI = .90. The findings indicated that the Turkish version of the scale has a structure including 4 dimensions with 23 items. Additionally, Cronbach's alpha values were determined to be .92 for the verbal/written bullying, .88 for the visual bullying, .89 for the sexual bullying, .83 for the social exclusion, and .95 for the total score of the scale. The test-retest reliability results also showed that the correlation values for the total score and sub-dimensions of the CBV Scale fall within the range of .74 to .82.

Discussion and Conclusion. The findings of the study indicated that the Turkish version of the Cyberbullying Perpetration Scale exhibits a three-factor structure and comprises a total of 17 items. It was established that the internal consistency coefficients and test-retest reliability scores of the CBP Scale were at an advanced level of consistency and reliability. Similarly, it was established that the Cyber Victimization Scale, which had been adapted to Turkish, exhibited a four-factor structure and comprised a total of 23 items. It was also established that the internal consistency coefficients and test-retest reliability scores of the scale exhibited a high level of consistency and reliability. Therefore, it might be concluded that the Turkish versions of the CBP and CBV Scales exhibit high levels of validity and reliability.

Giriş

Günümüz gençlerinin dijital neslin birer üyeleri olmaları ve teknoloji kullanımının yaşamın önemli bir parçası haline gelmesiyle birlikte siber zorbalık kavramı sıklıkla gündeme gelmektedir (Watts vd., 2017). Özellikle teknoloji kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler, yüz yüze iletişimlerini sıklıkla çevrimiçi ortamlara taşımaktadırlar. Bu durum, fiziksel, sosyal ve sözel zorbalık davranışları gibi geleneksel zorbalık türlerinin siber alana taşınmasına neden olmaktadır (Leung vd., 2018). Siber zorbalık bir kişinin e-posta, cep telefonu, sosyal ağ siteleri ve kişisel web sayfaları gibi elektronik araçları kullanarak başka bir kişiye yönelik tekrarlanan düşmanca saldırılar yoluyla zarar veren bir şiddet eylemi olarak tanımlanmaktadır (Chung ve Shin, 2020). Geleneksel zorbalıktan farklı olarak siber alanlarda karşılaşılan zorbalık türleri zorbanın kimliğini gizleyebilmesine, herhangi bir zamanda meydana gelmesine ve çok fazla kişiye hızlı bir şekilde ulaşmasına olanak sağlayabilir (Kokkinos vd., 2016). Bu nedenle siber zorbalık davranışlarının kontrol edilmesi ve üzerinde denetim sağlanması oldukça zor olabilmektedir (Patchin ve Hinduja 2006; Snakenborg vd., 2011). Kısaca siber zorbalık, internet ve diğer elektronik teknolojilerin kolaylaştırdığı bir zorbalık biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Strohmeier ve Gradinger, 2022). Siber mağduriyet kavramı ise çoğunlukla yazılı-sözlü veya görsel-cinsel saldırılar ve dışlanma nedeniyle cep telefonu veya internet ortamındaki saldırgan davranışlara maruz kalan bireyler için kullanılmaktadır (Nocentini vd., 2010).

Üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık eylemlerinin yaygınlığına ilişkin yapılan araştırmalarda, öğrencilerin %13 ile %58 arasında değişen oranlarda siber zorbalık eylemlerine katıldığı belirtilmektedir (Leung vd., 2018). Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde ise üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışlarının görülme oranının %22 ile %55 arasında değiştiği bildirilmektedir (Dilmaç, 2009). Siber zorbalık davranışlarının mağduru olan öğrencilerin oranlarının ise %30 ile %60 arasında değiştiği rapor edilmektedir (Bayram ve Sayılı, 2013; Dilmaç, 2009; Dursun vd., 2020). Ayrıca, üniversite öğrencilerinin %47'sinin bir veya daha fazla siber zorbalık davranışlarına tanık olduğu gözlemlenmektedir (Dursun vd., 2020).

Alan yazında üniversite öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyet konularında çalışmalara ulaşılmakta, ancak bu iki kavramı birlikte ele alan çalışmaların çoğunluğu ergenler üzerinde yoğunlaşmaktadır (Aparisi vd., 2024). Bu noktada siber zorbalık davranışlarının yaygınlığı ile ilgili yapılan çalışmalar, yaşama ve işgücüne katılmaya hazırlanan üniversite öğrencilerinde siber zorbalığın yakından incelenmesinin gerekli ve önemli olduğuna işaret etmektedir. Üniversite öğrenimi dönemi, genç yetişkinler açısından mesleki ve günlük yaşamlarına yansıtılabilecek siber zorbalık eğilimlerini önlemek ve bu davranışlara müdahale etmek açısından kritik bir dönemdir. Özellikle siber zorbalık davranışlarının, mağdurların psikolojik ve sosyal sağlığına olan etkileri dikkate alındığında, bu dönemde siber zorbalık davranışlarının incelenmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla, üniversite öğrencileri arasında sıkça karşılaşıldığı belirtilen siber zorbalık eylemlerinin zorbalar ve mağdurlar için olumsuz sonuçlarının olabileceği görülmektedir. Özellikle siber zorbalığa maruz kalan bireyler açısından ele alındığında, siber zorbalık davranışları, *üzüntü*, *depresyon*, *stres* (Kraft ve Wang, 2010; Hemphill vd., 2015), *değersizlik duygusu* (Yaman vd., 2011), *yalnızlık* (Willard, 2007), *depresyon* ve *intihar* (Kee vd., 2024) gibi ciddi ve ağır sonuçlara neden olmaktadır. Ek olarak, siber zorbalığın, psikosomatik (baş ağrısı, yeme bozuklukları ve uykusuzluk gibi) veya psikiyatrik sorunlara neden olabileceği vurgulanmaktadır (Zhang ve Zhao, 2020).

Siber zorbalığın görülme sıklığı ve bireyler üzerinde oluşturduğu etkileri göz önünde bulundurulduğunda, siber zorbalığı önlemeye yönelik çalışmaların önemi günümüzde giderek artmaktadır. Bu önem doğrultusunda Türkiye’de ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilerde siber zorbalık veya siber mağduriyeti ölçmeyi amaçlayan birçok ölçme aracının olduğu gözlemlenmektedir (Arıca vd., 2008; Arıca vd., 2012; Çetin vd., 2011; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu ve Erdur-Baker, 2010; Küçük vd., 2017). Diğer yandan, siber zorbalık ve mağduriyeti ölçmek için üniversite öğrencilerine yönelik ulaşılabilen tek ölçme aracının “Üniversite Öğrencileri için Siber Zorbalık Envanteri” (Tanrıkulu ve Erdur-Baker, 2021) olduğu belirlenmiştir. Bu ölçme aracı, hem siber zorbalık hem de mağduriyet için toplam puan vermekte olup, paralel iki bölümden ve her bölüm için benzer 11 maddeden oluşmaktadır. Siber zorbalık ve mağduriyet ölçekleri ile ilgili gerçekleştirilen önceki çalışmalar, temel olarak siber zorbalık ile siber mağduriyeti değerlendirmeye yöneliktir. Diğer yandan, sözü edilen ölçme araçları siber zorbalığın farklı davranış ve özelliklerini ortaya koyan alt boyutları kapsamamaktadır. Dolayısıyla bu ölçeklerin, siber zorbalığın alt boyutlarının yaygınlığı ve diğer değişkenlerle ilişkisi hakkında araştırmacılara sınırlı bilgi verme potansiyellerinin bulunduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısıyla, siber zorbalığı önlemeye yardımcı olacak ve mağdura destek olacak çalışmaların planlanabilmesi için siber zorbalık ve siber mağduriyeti daha kapsamlı bir şekilde ele alan, sözel, yazılı, görsel, cinsel ve sosyal dışlama gibi birden fazla alt boyutu içeren bir ölçme aracının alan yazına kazandırılması önemli görülmektedir.

Sonuç olarak, siber zorbalık hem yaygınlığı hem de sonuçları açısından günümüzde önemli bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte özellikle üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışlarının temel dinamiklerini anlamak önemli bir gereksinim olmaktadır. Bu noktada, üniversite öğrencileri odağında ele alınan ve siber zorbalığın çeşitli alt boyutları içeren Türkçe ölçme araçlarının geliştirilmesi ya da uyarlanması bir zorunluluk halini almaktadır. Bu bakış açısıyla, bu çalışma kapsamında Lee ve diğerlerinin (2017) geliştirdiği Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması amaçlanmaktadır. Ölçek, hem üniversite öğrencilerine yönelik olması hem de siber zorbalığın farklı davranış ve özelliklerini ortaya koyan alt boyutları içermesi açısından alan yazındaki mevcut ölçme araçlarından farklılaşmaktadır. Bu sayede, ölçeklerin alt boyutları aracılığıyla siber zorbalığın nedenleri, etkileri ve ilişkili olduğu değişkenler odağında üniversite öğrencilerine yönelik çeşitli araştırmaların yapılmasına ve siber zorbalıkla ilgili hem zorba hem de mağdur açısından konuyla ilgili kapsamlı bilgilerin elde edilmesine katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçeklerinin Türk kültürüne uygun hale getirilmesinin amaçlandığı bu araştırmada nicel bir tarama çalışması yapılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen verilerle ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik düzeyleri incelenmiştir.

Çalışma grubu

Seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlen araştırmanın çalışma grubu, bir devlet üniversitesinde öğrenim gören lisans düzeyindeki üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmaya yaşları 18 ile 30 yaş arasında değişiklik gösteren ve yaş ortalaması 21.12 (ss=2.15) olan toplam 579 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen katılımcıların dağılımları cinsiyet açısından incelendiğinde 375’inin Şimşek, M. ve Gizir, C.A. (2025). Siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 1845-1860.
DOI. 10.51460/baebd.1610301

(%65) kadın öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Çalışma grubunun dağılımı fakülteler açısından incelendiğinde, öğrencilerin 230'unun (%40) Eğitim Fakültesi, 114'ünün (%20) Fen-Edebiyat Fakültesi, 119'unun (%20) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve 116'sının (%20) Mühendislik Fakültesinde öğrenim gördükleri belirlenmiştir. Son olarak çalışma grubunu oluşturan katılımcıların 121'inin (% 21) birinci, 239'unun (%41) ikinci, 90'ının (%16) üçüncü ve 129'unun (%22) dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Sayfa | 1851

Veri toplama araçları

Araştırmanın çalışma grubundan veri elde etmek amacıyla Kişisel Bilgi Formundan ve Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinden yararlanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, çalışma grubunun yaş, cinsiyet, bölüm ve sınıf düzeyi açısından betimlenmesi amacıyla oluşturulan bir formdur. Bu form aracılığıyla katılımcıların yaşı, cinsiyeti, bölümü ve sınıf düzeyi ile ilgili temel bilgilere ulaşılmaktadır.

Siber Zorbalık Ölçeği (Lee vd., 2017), toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek madde sayıları alt boyutlar açısından incelendiğinde 9 maddenin *sözlü/yazılı zorbalık* alt boyutunu, 5 maddenin *görsel/cinsel zorbalık* alt boyutunu ve 6 maddenin ise *sosyal dışlama* alt boyutunu temsil ettiği görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından sözlü/yazılı zorbalık; kaba ve rahatsız edici çevrimiçi mesajlar gönderme ya da elektronik iletişim araçları kullanarak bir kişiye zarar verme amacı taşıyan maddeleri kapsamaktadır. Ölçek içerisinde yer alan görsel/cinsel zorbalık; bir kişiyi küçük düşürmek veya utandırmak amacıyla kişiye ait resim veya video gibi materyallerin paylaşılmasını içermektedir. Son olarak, sosyal dışlama ise bir kişiyi zarar vermek amacıyla çevrimiçi grup etkinliklerinden veya sosyal topluluklardan dışlama odağında ele alınan maddelerden oluşmaktadır. Beşli Likert tipinde geliştirilen ölçekten elde edilen yüksek puanlar, bireylerin veya grupların herhangi bir elektronik iletişim teknolojisini kullanarak saldırgan ya da zarar verici davranışlar sergilemeye yönelik eğilimlerinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Özgün ölçeğin Cronbach alfa ile belirlenen güvenilirlik katsayıları; ölçeğin toplam puanı için .93, ölçeğin alt boyutlarında ise sözlü/yazılı zorbalık için .86, görsel/cinsel zorbalık için .73 ve sosyal dışlama için .87 olduğu belirtilmektedir (Lee vd., 2017).

Siber Mağduriyet Ölçeği (Lee vd., 2017) ise toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçek madde sayıları alt boyutlar açısından incelendiğinde 10 maddenin *sözlü/yazılı zorbalığı*, 10 maddenin *görsel/cinsel zorbalığı* ve 7 maddenin ise *sosyal dışlama* alt boyutunu temsil ettiği görülmektedir. Beşli Likert tipinde geliştirilen Siber Mağduriyet Ölçeğinden alınan yüksek puanlar, herhangi bir elektronik iletişim teknolojisini kullanan bir bireyin saldırgan veya zararlı davranışlara maruz kalma durumunun yüksek olduğunu işaret etmektedir. Özgün ölçeğin Cronbach alfa ile belirlenen güvenilirlik katsayıları, ölçeğin toplam puanı için .95, ölçeğin alt boyutlarında ise sözlü/yazılı zorbalık için .92, görsel/cinsel zorbalık için .89 ve sosyal dışlama için .91 olarak bildirilmektedir (Lee vd., 2017).

Ölçeklerin Türkçeye uyarlanması

Ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması çalışmaları öncesinde ölçeğin sorumlu yazarından uyarlama izni alınmıştır ve çalışma bu doğrultuda yürütülmüştür. Uyarlama sürecinde ilk olarak ölçek maddeleri, dilsel ve kültürel eşdeğerliği gözetilerek İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Bu çeviri ana dili Türkçe olan ve İngilizce diline akıcı düzeyde hakim Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) Bilim Dalında görevli

üç ayrı Dr. Öğretim Üyesi tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Ardından, alan uzmanları tarafından yapılan bu üç ayrı çeviri, madde düzeyinde yapılan bire bir karşılaştırma yöntemi ile toplu olarak incelenmiştir. Bu sayede her bir madde için en uygun olan ifadeler belirlenmeye çalışılmıştır. Eş zamanlı olarak ayrıca ifadelerin bir biriyle anlamsal ve dil bilimsel olarak uyumluluğu göz önünde bulundurulmuştur. Bu aşamadan sonra elde edilen çeviri formu RPD Bilim Dalında görevli biri Prof. Dr. ve diğeri Dr. Öğretim Üyesi olmak üzere iki öğretim üyesinin görüş ve önerilerine bağımsız olarak sunulmuştur. Çeviri formlarına ilişkin alan uzmanlarından alınan görüşler ışığında gerekli incelemeler ve düzeltmeler yapılarak ölçeğin Türkçe formu hazır hale getirilmiştir. Son aşama olarak, Türkçeye çevrilen ölçek formu üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama, bir devlet üniversitesinde öğrenimine devam eden 19 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya katılan öğrencilerden ölçekte yer alan maddelerin her birini anlaşılabilirlik açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme ve geribildirimler çerçevesinde gerçekleştirilen son düzenlemelerin ardından ölçeğin Türkçe formunun uygulamaya hazır olduğuna karar verilmiştir.

Veri toplama süreci

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, bir devlet üniversitesinden toplanmıştır. Verilere, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı Güz Döneminin Aralık ayında öğrenimine devam eden lisans öğrencilerinin gönüllü katılımlarıyla ulaşılmıştır. Veri toplama süreci öncesinde, Mersin Üniversitesi Bilimsel Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan (04.10.2021 – 144) ve Mersin Üniversitesi Rektörlüğünden (11.11.2021 / E-12685297-605.01-1815295) gerekli izinler alınmıştır. Uygulama sürecinde, katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak yer alması sağlanmıştır. Uygulama öncesinde, çalışmanın amacı ve veri toplama araçlarına yönelik temel yönergeler katılımcıların tamamına aktarılmıştır. Uygulama yaklaşık 10 dakika sürmüştür.

Veri analizi

Türkçeye uyarlanan Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin yapı geçerliliğinin incelenmesinde doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) yararlanılmıştır. Öngörülen modeli değerlendirmek amacıyla χ^2/sd , RMSEA, SRMR, CFI, AGFI ve GFI uyum ölçütleri kullanılmıştır. Modelin geçerli kabul edilebilmesi için uyum ölçütlerinden CFI, AGFI ve GFI değerlerinin .90 veya üzerinde, SRMR ve RMSEA değerlerinin ise .05 veya altında olması yeterli görülmektedir (Brown, 2006; Schumacker ve Lomax, 2010; Sümer, 2000). Yapı geçerliliğinin yanı sıra ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları ile test tekrar test korelasyonları incelenmiştir.

Analiz sürecinde, Kline'nin (2010) ölçek geliştirme araştırmaları odağında ele aldığı temel ölçütler dikkate alınarak bir örtük değişken içerisinde bulunan her maddenin yüksek Lambda ($\lambda \geq .50$) değeri ve çoklu korelasyonun karesi ($R^2 \geq .30$) değerine sahip olmasına dikkat edilmiştir. Dolayısıyla, belirtilen ölçüm değerlerini karşılamayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca, herhangi bir maddenin aynı anda en az iki örtük değişkenle ilişkilendirildiği modeller tercih edilmemiştir.

Bulgular

Siber Zorbalık Ölçeğinin geçerliliğinin incelenmesi

Siber Zorbalık Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması sonrasında, faktör yapısını incelemek ve yapı geçerliliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Öncelikle, özgün ölçekte olduğu gibi 20 maddeden oluşan 3 alt boyutlu model dikkate alınmıştır. DFA sonucunda, ölçüm değerleri düşük bulunan ($\lambda < .50$; $R^2 < .30$) özgün ölçekteki 6., 12. ve 19. maddeler analiz dışında bırakılmıştır. Geriye kalan maddeler için elde edilen istatistiksel değerler Tablo 1'de sunulmaktadır ve tüm bu değerler anlamlıdır ($p < .05$). Bulgular incelendiğinde, Lambda değerleri açısından madde faktör yükü değerlerinin .56 ile .85 arasında olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, ölçek maddelerinin faktör yükleri açısından uygulanabilir olduğunu işaret etmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Siber Zorbalık Ölçeğinin Türkçe Formuna ait uyum değerleri, $\chi^2 (105) = 402.53$, $\chi^2/sd = 3.83$, RMSEA = .07, SRMR = .05, CFI = .97, AGFI = .89, GFI = .92, olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar, Türkçe uyarlanan ölçeğin toplam madde sayısının 17 olduğunu ve 3 boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur.

Tablo 1.

Siber zorbalık ölçeğinin standardize edilmiş Lambda, t ve R^2 değerleri (n=579)

Alt Boyutlar	Maddeler		λ	t	R^2	Madde Toplam Puanı Korelasyonu	$\bar{X}$	Ss
	Özgün Form	Türkçe Form						
Sözlü/Yazılı Zorbalık	Madde 1	Madde 1	.56	13.87	.32	.59	1.16	.54
	Madde 2	Madde 2	.63	15.95	.39	.62	1.26	.66
	Madde 3	Madde 3	.63	15.71	.39	.61	1.06	.34
	Madde 4	Madde 4	.62	15.87	.39	.59	1.10	.51
	Madde 5	Madde 5	.66	16.97	.43	.60	1.15	.57
	Madde 7	Madde 6	.64	16.21	.43	.52	1.22	.68
	Madde 8	Madde 7	.68	17.48	.46	.57	1.23	.66
	Madde 9	Madde 8	.77	19.87	.55	.66	1.09	.45
Görsel/Cinsel Zorbalık	Madde 10	Madde 9	.73	14.47	.53	.50	1.05	.33
	Madde 11	Madde 10	.64	12.82	.41	.47	1.07	.38
	Madde 13	Madde 11	.85	21.09	.72	.61	1.24	.69
	Madde 14	Madde 12	.64	15.63	.41	.49	1.22	.71
Sosyal Dışlama	Madde 15	Madde 13	.67	16.25	.46	.67	1.50	1.05
	Madde 16	Madde 14	.63	14.74	.39	.65	1.73	1.16
	Madde 17	Madde 15	.68	16.58	.46	.59	1.50	.99
	Madde 18	Madde 16	.67	16.23	.45	.53	1.28	.78
	Madde 20	Madde 17	.63	14.95	.39	.53	1.64	1.13

Ayrıca, Siber Zorbalık Ölçeğinin toplam puan üzerinden bireyin genel siber zorbalık davranış eğiliminin değerlendirilebileceği belirtilmektedir (Lee vd., 2017). Bu çerçevede öncelikle Siber Zorbalık Ölçeği alt boyutları arasındaki Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmış ve ardından alt boyutların tek bir üst boyut altında toplanabileceği sayıltısını test etmek için ikinci düzey faktör analizi

Şimşek, M. ve Gizir, C.A. (2025). Siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(1)*, 1845-1860.

DOI. 10.51460/baebd.1610301

gerçekleştirilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, Siber Zorbalık Ölçeğini oluşturan alt boyutlar arasındaki göreceli olarak orta düzeyde ilişkiler bulunduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2.

Siber zorbalık ölçeğinin alt boyutlarına ait korelasyon katsayıları (n=579)

Alt Boyutlar	1	2	$\bar{X}$	Ss
1. Sözlü/Yazılı Zorbalık	-		1.30	.40
2. Görsel/Cinsel Zorbalık	.69*	-	1.43	.53
3. Sosyal Dışlama	.53*	.57*	1.69	.75

*p<.01

Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe Formu üzerinden gerçekleştirilen ikinci düzey DFA sonucunda, üç alt boyutun tek faktöre yüklendiği modele ait uyum değerleri, $\chi^2 (110) = 425,67$, $\chi^2/sd = 3.87$, RMSEA = .07, SRMR = .05, GFI = .92, AGFI = .89, CFI = .92 olarak belirlenmiştir. Bu uyum değerleri, Siber Zorbalık Ölçeğinin tek boyutlu modelinin de istatistiksel olarak yapı geçerliği ölçütlerini karşıladığını göstermektedir. Tablo 3'te tek boyutlu modele ait istatistiksel değerler sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde, faktör yüklerini temsil eden Lambda değerleri .65 ile .92 arasında değişmektedir ve tüm değerler p<.05 düzeyinde anlamlıdır. Dolayısıyla, Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe formunun toplam puan üzerinden de değerlendirilebileceğine dair kanıt sağlanmış olmaktadır.

Tablo 3.

SZÖ ikinci düzey DFA odağında Lambda, t ve R² değerleri

Alt Boyutlar	λ	t	R ²
Sözlü/Yazılı Zorbalık	.92	12.78	.84
Görsel/Cinsel Zorbalık	.92	15.57	.85
Sosyal Dışlama	.65	11.69	.52

Siber Mağduriyet Ölçeğinin geçerliğinin incelenmesi

Türkçeye uyarlanan Siber Mağduriyet Ölçeğinin yapı geçerliliğini ve faktör yapısını belirlemek amacıyla DFA kullanılarak, öncelikle özgün ölçekte olduğu gibi 27 maddeden oluşan 3 boyutlu model temel alınmıştır. Ancak, ele alınan bu modelde görsel/cinsel zorbalık alt boyutunun görsel zorbalık ve cinsel zorbalık olarak iki farklı boyuta ayrıştığı gözlemlenmiştir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda, ölçüm değerleri düşük bulunan ($\lambda < .50$; $R^2 < .30$) özgün ölçekteki 5., 14., 20. ve 24. maddeler analiz dışında bırakılmıştır. Geriye kalan maddeler açısından elde edilen istatistiki değerler Tablo 4'te sunulmaktadır ve tüm bu değerler anlamlıdır (p < .05).

Bulgular Lambda değerleri açısından incelendiğinde, madde faktör yüklerinin en düşük .55 ile en yüksek .84 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bulgular, ölçek maddelerinin faktör yükleri açısından temel ölçütleri karşıladığını göstermektedir. Dört boyutlu model üzerinden gerçekleştirilen DFA sonucunda Siber Mağduriyet Ölçeğine ait uyum değerleri, $\chi^2 (216) = 788.61$, $\chi^2/sd = 3.65$, RMSEA = .06, SRMR = .04, CFI = .98, AGFI = .89, GFI = .90 olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, Türkçeye uyarlanan ölçeğin toplam madde sayısının 23 olduğunu ve 4 boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur.

Tablo 4.
Siber mağduriyet ölçeğinin standardize edilmiş Lambda, t ve R² değerleri (n=579)

Alt Boyutlar	Maddeler		λ	t	R ²	Madde Toplam Puanı Korelasyonu	$\bar{X}$	Ss
	Özgün Form	Türkçe Form						
Sözlü/Yazılı Zorbalık	Madde 1	Madde 1	.66	17.41	.43	.68	2.12	1.13
	Madde 2	Madde 2	.78	21.84	.60	.77	1.78	1.06
	Madde 3	Madde 3	.84	24.50	.71	.77	1.38	.88
	Madde 4	Madde 4	.81	23.16	.65	.77	1.48	.94
	Madde 6	Madde 5	.69	18.52	.47	.66	1.64	1.05
	Madde 7	Madde 6	.83	24.02	.69	.77	1.44	.88
	Madde 8	Madde 7	.73	20.14	.54	.71	1.49	.98
	Madde 9	Madde 8	.79	22.58	.63	.72	1.34	.82
	Madde 10	Madde 9	.68	18.08	.46	.67	1.83	1.14
Görsel Zorbalık	Madde 11	Madde 10	.82	23.00	.67	.75	1.16	.58
	Madde 12	Madde 11	.84	24.13	.71	.77	1.19	.64
	Madde 13	Madde 12	.84	23.96	.71	.77	1.17	.62
Cinsel Zorbalık	Madde 15	Madde 13	.72	19.23	.52	.71	1.42	.93
	Madde 16	Madde 14	.83	23.74	.69	.74	1.28	.77
	Madde 17	Madde 15	.78	21.55	.60	.71	1.16	.60
	Madde 18	Madde 16	.83	23.67	.68	.75	1.19	.68
	Madde 19	Madde 17	.74	20.07	.55	.73	1.23	.77
Sosyal Dışlanma	Madde 21	Madde 18	.70	17.82	.50	.70	1.49	.93
	Madde 22	Madde 19	.68	16.80	.46	.67	1.53	.94
	Madde 23	Madde 20	.55	13.07	.30	.51	1.29	.72
	Madde 25	Madde 21	.65	16.18	.42	.59	1.35	.80
	Madde 26	Madde 22	.70	17.76	.49	.62	1.29	.71
	Madde 27	Madde 23	.60	14.31	.36	.54	1.24	.67

Ayrıca, Siber Mağduriyet Ölçeğinin alt boyutları arasındaki Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmış ve ölçeğin alt boyutlarının tek bir üst altında toplanabileceği sayılınsını test etmek amacıyla ikinci düzey faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, Siber Mağduriyet Ölçeğini oluşturan alt boyutlar arasındaki göreceli olarak orta düzeyde ilişkiler bulunduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5.
Siber mağduriyet ölçeği alt boyutlarına ait korelasyon katsayıları (n=579)

Alt Boyutlar	1	2	3	$\bar{X}$	Ss
1. Sözlü/Yazılı Zorbalık	-			1.61	.77
2. Görsel Zorbalık	.54*	-		1.17	.55
3. Cinsel Zorbalık	.69*	.59*	-	1.26	.62
4. Sosyal Dışlama	.64*	.53*	.58*	1.36	.58

*p<.01

Siber Mağduriyet Ölçeği Türkçe Formu üzerinden gerçekleştirilen ikinci düzey DFA sonucunda, üç alt boyutun tek faktöre yüklendiği modele ait uyum değerleri, $\chi^2(223) = 880,38$, $\chi^2/sd = 3.95$, RMSEA

Şimşek, M. ve Gizir, C.A. (2025). Siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 1845-1860.

DOI. 10.51460/baebd.1610301

= .07, SRMR = .05, GFI = .88, AGFI = .85, CFI= .93 olarak belirlenmiştir. Bu uyum değerleri, Siber Mağduriyet Ölçeğinin tek boyutlu modelinin de istatistiksel olarak yapı geçerliği ölçütlerini karşıladığını göstermektedir. Tablo 6'da tek boyutlu modele ait istatistiksel değerler sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde, faktör yüklerini temsil eden Lambda değerleri .65 ile .92 arasında değişmektedir ve tüm değerler $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. Dolayısıyla, Siber Mağduriyet Ölçeği Türkçe formunun toplam puan üzerinden de değerlendirilebileceğine dair kanıt sağlanmış olmaktadır.

Tablo 6.

SMÖ ikinci düzey DFA odağında Lambda, t ve R^2 değerleri

Alt Boyutlar	λ	t	R^2
1. Sözlü/Yazılı Zorbalık	.88	15.66	.77
2. Görsel Zorbalık	.76	14.61	.57
3. Cinsel Zorbalık	.90	17.25	.81
4. Sosyal Dışlama	.84	15.17	.71

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin güvenirlik çalışmaları

Türkçeye uyarlanan ölçeklerinin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla, iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 7'de yer verilen bulgulara göre Siber Zorbalık Ölçeğine odağında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının ölçeğin toplam puanı için .90 olduğu; alt boyutlarda ise .74 ile .86 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Siber Mağduriyet Ölçeğine ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise toplam puan için .95 olarak belirlenirken, alt boyutlar bağlamında .83 ile .92 arasında değiştiği görülmüştür.

Ölçeklerin güvenirlik çalışmaları kapsamında ayrıca test-tekrar test güvenirliği incelenmiştir. Test-tekrar test çalışması Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin bir devlet üniversitesinde lisans düzeyinde öğrenimine devam eden 126 üniversite öğrencisine iki haftalık arayla iki kez uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Tablo 7'de sunulan test-tekrar test sonuçları incelendiğinde, Siber Zorbalık Ölçeğine ilişkin korelasyon değerlerinin toplam ölçek puanı için .82 olduğu, alt boyutlarda ise .77 ile .81 aralığında değiştiği gözlemlenmiştir. Siber Mağduriyet Ölçeğinin test-tekrar test güvenirlik değerleri ise toplam ölçek puanı için .82 olarak tespit edilmiş, alt boyutlar bağlamında da .74 ile .80 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuç olarak, güvenirlik analizlerinden elde edilen değerler, Türkçeye uyarlanan ölçeklerinin istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek düzeyde güvenilirliklerinin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 7.

Siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçeklerine ilişkin güvenirlik katsayıları

Ölçekler	Alt Boyutlar	Cronbach Alfa	Test-Tekrar Test	Madde Sayısı
Siber Zorbalık Ölçeği	Sözlü/Yazılı Zorbalık	.86	.77	8
	Görsel/Cinsel Zorbalık	.74	.81	4
	Sosyal Dışlama	.81	.76	5
	Tüm Ölçek	.90	.82	17
Siber Mağduriyet Ölçeği	Sözlü/Yazılı Zorbalık	.92	.80	9
	Görsel Zorbalık	.88	.74	3
	Cinsel Zorbalık	.89	.77	5
	Sosyal Dışlanma	.83	.75	6
	Tüm Ölçek	.95	.82	23

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Günümüzdeki teknolojik ilerlemelerle birlikte internet kullanımı çeşitlenmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bu teknolojik ilerlemelerden dolayı artan internet ve sosyal medya kullanımının, özellikle üniversite öğrencileri arasında siber zorbalığa maruz kalma oranlarını arttırdığı görülmektedir (Beran vd., 2012; Faucher vd., 2014). Alan yazında hem siber zorbalık hem de siber mağduriyet ile ilgili çalışmaların günümüzde artmasına rağmen, üniversite öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına yönelik eğilimlerini ölçmeyi amaçlayan ölçme araçlarının sayısı henüz sınırlıdır (Hinduja ve Patchin, 2015). Bu noktada, üniversite öğrencileri odağında siber zorbalık çalışmalarının çeşitlenmesi için çeşitli ölçme araçlarının geliştirilmesi ya da geliştirilmiş ölçme araçlarının farklı dillere uyarlama çalışmalarının yapılması önemli görülmektedir. Bu bakış açısıyla bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet eğilimlerini incelemek amacıyla Lee ve diğerlerinin (2017) geliştirdiği Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin Türkçeye uyarlama çalışmaları gerçekleştirilerek yapı geçerlilikleri ve güvenirlikleri incelenmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan DFA bulgularına göre Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe formunun özgün ölçekle benzer olarak Sözlü/Yazılı Zorbalık, Görsel/Cinsel Zorbalık ve Sosyal Dışlama olarak adlandırılan üç boyutlu bir yapı oluşturduğu gözlemlenmiştir. Başka bir ifadeyle, ölçeğin Türkçe formunun kavramsal ve istatistiksel olarak yapısal geçerliliğinin bulunduğu belirlenmiştir. Özgün ölçekten farklı olarak bu üç boyutlu yapının 20 madde yerine toplam 17 madden oluşması dikkat çekmektedir. Araştırma sonucunda özgün ölçekte bulunan 6., 12. ve 19. maddeler düşük ölçüm değerleri nedeniyle ölçekten çıkartılmıştır. Dolayısıyla, bu 3 maddenin ölçekten çıkarılması sonucunda geriye kalan 17 madde için belirlenen tüm değerlerin istatistiki olarak anlamlı ve yeterli düzeyde oldukları görülmüştür. Ayrıca, Siber Zorbalık Ölçeğinin güvenirliğinin incelenmesi kapsamında hesaplanan iç tutarlılık ve test tekrar test katsayıları, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Yine, Türkçeye uyarlanan Siber Mağduriyet Ölçeğine ilişkin analiz sonuçları, ölçekte yer alan toplam 23 maddenin Sözlü/Yazılı Zorbalık, Görsel Zorbalık, Cinsel Zorbalık ve Sosyal Dışlanma olarak tanımlanan 4 boyutlu bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, ölçeğin Türkçe formunun kavramsal ve istatistiksel olarak yapısal geçerliliğinin bulunduğu belirlenmiştir. Özgün ölçekten farklı

olarak DFA sonucunda ölçüm değerleri düşük bulunan 5., 14., 20. ve 24. maddeler ölçekten çıkartılarak 27 olan madde sayısının 23'e düştüğü görülmektedir. Ayrıca özgün ölçekte yer alan görsel/cinsel zorbalık alt boyutunun bu çalışmanın bulgularında görsel zorbalık ve cinsel zorbalık şeklinde iki ayrı alt boyutu oluşturduğu belirlenmiştir. Ölçeğin özgün formu ile Türkçe formu arasında oluşan bu farklılığın var olan sosyal ve kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği varsayılmaktadır. Benzer olarak, cinsellikle ilgili maddelerin ayrıştığı *İlişki İnançları Ölçeğinin* Türkçeye uyarlaması çalışmasında Gizir (2012), bu farklılığın cinsellik kavramının üniversite öğrencileri tarafından farklı bir gereksinim boyutu olarak değerlendirilmesinden kaynaklanabileceğini belirtmektedir. Siber Mağduriyet Ölçeğinin güvenilirlik analizleri sonucunda ulaşılan iç tutarlılık katsayılarının yanı sıra test tekrar test güvenilirlik katsayıları da ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu işaret etmiştir.

Çalışmanın sonuçları, üniversite öğrencileri örnekleminde yüksek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olan bu ölçeklerin, siber zorbalık ve siber mağduriyeti birlikte ve çok boyutlu olarak ölçekbilecek özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca ölçekler paralel sorular yoluyla siber zorbalığı ve siber mağduriyeti birlikte ele almaktadır. Bu nedenle, üniversite öğrencileri odağında siber zorbalık ve siber mağduriyeti birlikte ele almayı hedefleyen gelecekteki araştırmalarda bu ölçeklerin kullanılması önerilmektedir. Diğer yandan, gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırmacılar, bu ölçme araçlarından faydalanarak siber zorbalık ve siber mağduriyeti birbirinden bağımsız olarak da ele alabilirler ve sadece siber zorbalık ya da siber mağduriyet ile ilişkili değişkenleri inceleyebilirler. Sonuç olarak bu ölçekler, Türkiye'de üniversite öğrencilerinde görülen siber zorbalık davranışlarını ve mağduriyetlerini inceleyen araştırmaların çeşitlenmesine katkı sunabilirler.

Türkçeye uyarlanan ölçekler, üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik merkezlerinde görev alan ruh sağlığı uzmanlarının uygulamalarına da katkı sağlayabilirler. Ölçeklerden elde edilecek veriler, üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık ve mağduriyetin yaygınlığının belirlenmesi ya da ölçeklerin alt boyutları temelinde siber zorbalığa yönelik önleyici programların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, Türkçeye uyarlaması yapılan Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçeklerinin geçerlik ve güvenilirlik düzeylerinin yüksek olduğu ve özgünlüğü ile alan yazına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte, araştırma verilerinin tek bir devlet üniversitesinde öğrenim gören ve sadece lisans düzeyindeki öğrencilerden elde edilmesi çalışmanın sınırlılıkları olarak ifade edilebilir. İlerleyen çalışmalarda farklı şehir, üniversite ve öğrenim düzeylerinden öğrencilerin katılımıyla daha geniş çalışma gruplarıyla çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aparisi, D., Delgado, B., and Bo, R. M. (2024). Explanatory model of cyberbullying, cybervictimization, aggressiveness, social anxiety, and adaptation to university: a structural equation analysis. *Journal of Computers in Education*, 1-22. <https://doi.org/10.1007/s40692-023-00308-5>
- Arıca, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Cıplak, S., Yılmaz, N., and Medmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 11(3), 253-261. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0016>
- Arıca, O. T., Kinay, H., ve Tanrikulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 101-114.
- Bayram, N., ve Saylı, M. (2013). Üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.
- Beran, T. N., Rinaldi, C., Bickham, D. S., and Rich, M. (2012). Evidence for the need to support adolescents dealing with harassment and cyber-harassment: Prevalence, progression, and impact. *School Psychology International*, 33(5), 562-576. <https://doi.org/10.1177/0143034312446976>
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. The Guilford Press.
- Chung, Y. J., and Shin, Y. J. (2020). Development and validation of adolescent cyberbullying scale. *Korean Assoc. Learn. Center. Curric. Instruct*, 20, 1453-1473. <https://doi.org/10.22251/jlcci.2020.20.23.1453>
- Çetin, B., Yaman, E., and Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computers and Education*, 57(4), 2261-2271. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.06.014>
- Dilmaç, B. (2009). Psychological needs as a predictor of cyber bullying: a preliminary report on college students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 9(3), 1307-1325.
- Dursun, S., Gökçe, A., ve Aytaç, S. (2020). Siber zorbalık: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Inquiry*, 13(2), 465-485. <https://doi.org/10.37093/ijsi.837694>
- Erdur-Baker, Ö., and Kavşut, F. (2007). New form of peer bullying: cyberbullying. *Eurasian J Educ Res*, 27, 31-42.
- Faucher, C., Jackson, M., and Cassidy, W. (2014). Cyberbullying among university students: Gendered experiences, impacts, and perspectives. *Education Research International*, 20(14), 1-10. <https://doi.org/10.1155/2014/698545>
- Gizir, C. A. (2012). İlişki İnançları Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 37-45.
- Hemphill, S. A., Kotevski, A., and Heerde, J. A. (2015). Longitudinal associations between cyberbullying perpetration and victimization and problem behavior and mental health problems in young Australians. *International Journal of Public Health*, 60(2), 227-237.
- Hinduja, S., and Patchin, J. W. (2015). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin Press.
- Kee, D. M. H., Anwar, A., and Vranjes, I. (2024). Cyberbullying victimization and suicide ideation: The mediating role of psychological distress among Malaysian youth. *Computers in Human Behavior*, 150, 108000. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.108000>
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press.
- Kokkinos, C. M., Antoniadou, N., Asdre, A., and Voulgaridou, K. (2016). Parenting and Internet Behavior Predictors of Cyber-Bullying and Cyber-Victimization among Preadolescents. *Deviant Behavior*, 37 (4), 439-455. <https://doi.org/10.1080/01639625.2015.1060087>
- Kraft, E. M., and Wang, J. (2010). An exploratory study of the cyberbullying and cyberstalking experiences and factors related to victimization of students a public liberal arts college. *International Journal of Technoethcis*, 1(4), 74-91. <http://dx.doi.org/10.4018/jte.2010100106>
- Küçük, S., İnanıcı, M. A., ve Ziyalar, N. (2017). Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe Uyarlaması, *Adli Tıp Bülteni*, 22(3), 172-176. <https://doi.org/10.17986/blm.2017331584>

- Lee, J., Abell, N., and Homles, J.L. (2017). Validation of measures of cyberbullying perpetration and victimization in emerging adulthood. *Research on Social Work Practice, 27*(4), 456-467. <https://doi.org/10.1177/1049731515578535>
- Leung, A. N. M., Wong, N., and Farver, J. M. (2018). Cyberbullying in Hong Kong Chinese students: Life satisfaction, and the moderating role of friendship qualities on cyberbullying victimization and perpetration. *Personality and Individual Differences, 133*, 7–12. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.07.016>
- Mishna, F., Cook, C., Gadalla, T., Daciuk, J., and Solomon, S. (2010). Cyber bullying behaviors among middle and high school students. *American Journal of Orthopsychiatry, 80*(3), 362-374. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01040.x>
- Nocentini, A., Calmaestra, J., Schultze-Krumbholz, A., Scheithauer, H., Ortega, R., and Menesini, E. (2010). Cyberbullying: Labels, behaviours and definition in three european countries. *Australian Journal of Guidance and Counselling, 20*(2), 129–142. <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.2.129>
- Patchin, J. W., and Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice, 4*, 148-169. <https://doi.org/10.1177/1541204006286288>
- Schumacker, R. E., and Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Taylor and Francis Group.
- Snakenborg, J., Van Acker, R., and Gable, R. A. (2011). Cyberbullying: Prevention and intervention to protect our children and youth. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 55*(2), 88-95. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2011.539454>
- Strohmeier, D., and Grading, P. (2022). Cyberbullying and Cyber Victimization as Online Risks for Children and Adolescents. *European Psychologist, 27* (2), 141–150. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000479>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları, 3* (6), 49-74.
- Tanrikulu, İ., and Erdur-Baker, Ö. (2021). Psychometric properties of a Cyberbullying Inventory for university students, *British Journal of Guidance and Counselling, 49*(3), 494-507. <https://doi.org/10.1080/03069885.2020.1775174>
- Topçu, Ç., and Erdur-Baker, Ö. (2010). The revised cyber bullying inventory (CBI): Validity and reliability. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 5*, 660-664. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.161>
- Watts, L. K., Wagner, J., Velasquez, B., and Behrens, P.I. (2017). Cyberbullying in higher education: A literature review. *Computers in Human Behavior, 69*, 268-274. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.038>
- Willard, N. E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression and distress*. Research Press.
- Yaman, E., Eroğlu, Y., ve Peker, A. (2011). *Okul zorbalığı ve siber zorbalık*. Kaknüs.
- Zhang, H., and Zhao, H. (2020). Dark personality traits and cyber aggression in adolescents: A moderated mediation analysis of belief in virtuous humanity and self-control. *Children and Youth Services Review, 119*(100), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105565>

EK A: Siber Zorbalık Ölçeği

Lütfen, aşağıdaki her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve son 30 gün içerisinde ne sıklıkta yaptığınızı belirtmek için sağdaki sayılardan birini işaretleyiniz.	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
Lütfen her ifade için TEK bir işaretleme yapınız ve hiçbir ifadeyi BOŞ bırakmayınız.					
1. Birisini utandırmak için cep telefonundan rahatsız edici (kötü niyetli) SMS mesajları gönderdim.	1	2	3	4	5
2. Birisini üzmemek için (anlık) mesajlaşma uygulamalarında ya da sohbet odalarında onun hakkında rahatsız edici (kötü niyetli) şeyler söyledim.	1	2	3	4	5
3. Birisine zarar vermek için rahatsız edici (kötü niyetli) e-postalar gönderdim.	1	2	3	4	5
4. Birinin itibarını zedelemek için Facebook veya Instagram gibi sosyal medya platformlarında rahatsız edici (kötü niyetli) mesajlar paylaştım.	1	2	3	4	5
5. Birine e-posta ya da cep telefonu mesajı yoluyla tehditkar ifadeler göndererek birisine zarar verme girişiminde bulundum.	1	2	3	4	5
6. Birisini utandırmak için çevrimiçi ortamda onun hakkında dedikodular yaydım.	1	2	3	4	5
7. Birisine defalarca aşağılayıcı çevrimiçi mesajlar gönderdim.	1	2	3	4	5
8. Birisini utandırmak için Web sitelerinde onun hakkında defalarca rahatsız edici (kötü niyetli) şeyler söyledim.	1	2	3	4	5
9. Birisinin itibarını zedelemek için onu sıkıntıya sokacak resimlerini ya da videolarını sosyal medya platformlarında izinsiz yayınladım.	1	2	3	4	5
10. Birisini utandırmak için onu sıkıntıya sokacak resimlerini ya da videolarını (anlık) mesajlaşma uygulamalarında ya da sohbet odalarında yayınladım.	1	2	3	4	5
11. Birisine duygusal açıdan zarar vermek için çevrimiçi ortamda onun dış görünüşü ile dalga geçtim.	1	2	3	4	5
12. Birisini utandırmak için çevrimiçi ortamda onun hakkında cinsel içerikli şakalar yaptım.	1	2	3	4	5
13. Birisine zarar vermek için sohbet odasında onu engelledim.	1	2	3	4	5
14. Birisini üzmemek için (anlık) mesajlaşma uygulamalarında onu engelledim.	1	2	3	4	5
15. Birisini üzmemek için çevrimiçi ortamda onun oyun oynama talebini reddettim.	1	2	3	4	5
16. Birisini dışlanmış hissettirmek için onu çevrimiçi topluluk gruplarından çıkardım.	1	2	3	4	5
17. Birisini utandırmak için onun sosyal medya platformlarındaki yorumlarını görmezden geldim.	1	2	3	4	5

Sözlü/Yazılı Zorbalık: 1.-2.-3.-4.-5.-6.-7. ve 8. Maddeler**Görsel/Cinsel Zorbalık:** 9.-10.-11. ve 12. Maddeler**Sosyal Dışlama:** 13.-14.-15.-16. ve 17. Maddeler

Not: Türkçeye uyarlanan “Siber Zorbalık Ölçeği” metin içi ve kaynakçada uygun atıflar verilerek, ticari hedef gözetmeyen bilimsel araştırmalar ve çalışmalar kapsamında herhangi bir izin süreci gerektirmeksizin kullanılabilir.

EK B: Siber Mağduriyet Ölçeği

Lütfen, her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve son 30 gün içerisinde ne sıklıkta yaptığınızı belirtmek için sağdaki sayılardan birini işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
Lütfen, her ifade için TEK bir işaretleme yapınız ve hiçbir ifadeyi BOŞ bırakmayınız.					
1. Cep telefonundan beni rahatsız eden (kötü niyetli) SMS mesajları aldım.	1	2	3	4	5
2. Beni üzme için birileri (anlık) mesajlaşma uygulamalarında ya da sohbet odalarında hakkımda rahatsız edici (kötü niyetli) şeyler söyledi.	1	2	3	4	5
3. İtibarımı zedelemek için birileri Facebook ya da Instagram gibi sosyal medya platformlarında hakkımda incitici mesajlar paylaştı.	1	2	3	4	5
4. E-posta ya da kısa mesaj yoluyla beni endişelendiren tehditkar mesajlar aldım.	1	2	3	4	5
5. Beni utandırmak için birileri çevrimiçi ortamda hakkımda dedikodular yaydı.	1	2	3	4	5
6. Birilerinden defalarca aşağılayıcı çevrimiçi mesajlar aldım.	1	2	3	4	5
7. Beni rahatsız eden kişiden durmasını istememe rağmen rahatsız edici (kötü niyetli) mesajlar ya da e-postalar almaya devam ettim.	1	2	3	4	5
8. Beni utandırmak için birileri Web sitelerinde hakkımda defalarca rahatsız edici (kötü niyetli) şeyler söyledi.	1	2	3	4	5
9. Birilerinden beni üzen kasıtlı mesajlar aldım.	1	2	3	4	5
10. İtibarımı zedelemek için birileri beni sıkıntıya sokacak fotoğraflarımı ya da videolarımı sosyal medya platformlarında iznim olmadan yayınladı.	1	2	3	4	5
11. Beni üzme için birileri özel resimlerimi ya da videolarımı (anlık) mesajlaşma uygulamalarına ya da sohbet odalarına iznim olmadan gönderdi.	1	2	3	4	5
12. Beni utandırmak için birileri (anlık) mesajlaşma uygulamalarında ya da sohbet odalarında beni küçük düşürecek resimlerimi ya da videolarımı yayınladı.	1	2	3	4	5
13. Sohbet odalarında utanmama sebep olan istenmedik cinsel içerikli teklifler aldım.	1	2	3	4	5
14. İtibarımı zedelemek için birileri çevrimiçi ortamda benim hakkımda cinsel içerikli şakalar yaptı.	1	2	3	4	5
15. Facebook ya da Instagram gibi sosyal medya platformlarında birileri cinsel içerikli yorumlar ya da fotoğraflar yayınlarak beni küçük düşürmeye çalıştı.	1	2	3	4	5
16. İtibarımı zedelemek için bazıları çevrimiçi ortamda hakkımda cinsel içerikli dedikodular yaydı.	1	2	3	4	5
17. E-posta ya da kısa mesaj yoluyla birileri tarafından defalarca beni rahatsız edecek cinsel içerikli şeyler gönderildi.	1	2	3	4	5
18. Beni üzme için birileri sohbet odasında beni engelledi.	1	2	3	4	5
19. Beni üzme için birileri (anlık) mesajlaşma ortamlarında beni engelledi.	1	2	3	4	5
20. Beni üzme için birileri çevrimiçi ortamda birlikte oyun oynama talebimi reddetti.	1	2	3	4	5
21. Beni utandırmak için birileri sosyal medya platformlarındaki yorumlarımı görmezden geldi.	1	2	3	4	5
22. Birileri çevrimiçi topluluk üyelerinin beni dışlamalarına neden oldu.	1	2	3	4	5
23. Çevrimiçi grup etkinliği ya da sosyal topluluktan sürekli dışlandım	1	2	3	4	5

Sözlü/Yazılı Zorbalık: 1.-2.-3.-4.-5.-6.-7.-8. ve 9. Maddeler**Görsel Zorbalık:** 10.-11. ve 12. Maddeler**Cinsel Zorbalık:** 13.-14.-15.-16. ve 17. Maddeler**Sosyal Dışlama:** 18.-19.-20.-21.-22. ve 23. Maddeler

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 1845-1860.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 1845-1860.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Not: Türkçeye uyarlanan “Siber Zorbalık Ölçeği” metin içi ve kaynakçada uygun atıflar verilerek, ticari hedef gözetmeyen bilimsel araştırmalar ve çalışmalar kapsamında herhangi bir izin süreci gerektirmeksizin kullanılabilir.